

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

אלימלך בידרמן

כתקנת מורינו הגה"צ רבי

שליט"א

פרשת ויקהל פ"ד

באר ה"אור הזיית הקדוש"

סדר לימוד ב"אור הזיית" הקדוש כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בודרמן שליט"א

פרשת ויקהל פ"ד

שיהיו בגדר מעשה ליטול עליהם שכר, ועיין מה שכתבתי בפרשת כי תשא (פ"ג ט"ז) טעם לזה, ודקדק לומר אלה לשלול הדוגמא שישנו בבחינת שמירה לבד אינו כבחינת המעשה ליטול עליו שכר.

ועל פי המדרש (ויקרא) שאמרו כי אמר הקדוש ברוך הוא למשה הקהל קהילות ודרוש ברבים כדי שילמדו לדורות הבאים להקהל בכל שבת וכו', יתבאר הכתוב על נכון ויקהל משה וגו' ויאמר אליהם אלה הדברים פירוש הקהלת העדה ודרשת התורה צוה ה' לעשות אותם, או ירמוז באומרו לעשות אותם על בני ישראל כי באמצעות הדברים מתכפרים כל עונותם כמאמר ר' ישמעאל שם:

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת: {ל"ה ב'}

ששת ימים תעשה. טעם זכרון עשיית מלאכה בימי החול, אולי שיכוין לומר שאם יהיה יום ז' קודש תעשה המלאכה הצריכה לך בשבת ימים.

או ירצה הכתוב לאסור מלאכת שבת בין על ידי עצמו בין על ידי גוי, והוא אומרו ששת ימים תעשה בצירי" תחת התיי"ו פירוש תהיה נעשית אבל ביום השביעי אפילו על ידי אחרים אין לך לעשות, וזה כהאומר אמירה לגוי אסורה דבר תורה (מכילתא פ"ג ט"ז), וטעם אומרו ששת ולא בששת כדי שלא תטעה כי יש מצוה בעשיית מלאכה בהם.

עוד ירמוז כי לא יקומו ששת ימים במלאכתם אשר הכינם ה' לעשות אלא אם יום השביעי יהיה לכם קדש אבל אם לא ישמרו שבת לא יהיו הששת ימים כי שבת הוא נפש קיום העולם, וכמו שהקדמנו בפרשת בראשית בפירוש פסוק (ב' ג') ויכל וגו' ביום השביעי יע"ש:

ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' לאמר: {ל"ה ד'}

אל כל עדת וגו' לאמר וגו'. צריך לדעת למי יאמרו בני ישראל, ואולי כי לצד שלא ידבר משה עם הנשים והקטנים הגם שיהיו שם וצוה לאמר להם הדברים, ואומרו זה הדבר וגו' לאמר יתבאר ע"פ מה שאמרו בספרי (פ"ג ט"ז) ר' מאיר אומר טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ע"כ, ואמרו בפ"א דנדרים (ק"ג ט"ז) ב' אוקימתות א' שחולקים בנדר אבל בנדבה מודה ר' מאיר שיהא נודב ומשלם וכגון שהיה באופן שאינו בא לידי תקלה וכמעשה הלל שהיה מביא קרבנו כשהיא חולין לעזרה ושם היה מקדישה, והב' שחולקים בנדבה ולא אמר ר' יהודה אלא נודב אבל נודר לא, ונודב עצמו דוקא באופן שאינו בא לידי תקלה כנזכר יע"ש, לפי זה יכוין הכתוב לומר על זה הדרך כי לצד שקדם לומר קחו מאתכם תרומה כל נדיב לבו אם כן בנדבה מדבר הכתוב, לזה אמר זה הדבר פירוש הנדבה צוה ה' לאמר אותה פירוש דוקא במציאות זה שהוא שצוה ה' שתאמרו נודב ומשלם והוא בסדר שאינו בא לידי תקלה, לאוקימתא ראשונה יעלה דרכנו כר' מאיר ולאוקימתא ב' כר' יהודה:

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם: {ל"ה א'}

ויקהל משה וגו'. צריך לדעת טעם שהוצרך לומר ויקהל אחר שהוא דבר הרגיל בכל עת אשר יצוה דבר ה'. ונראה כי לצד שראו כי קרן עור פניו וייראו מגשת אליו, לזה הוצרך להקהיל את כולן, לבל ימנעו קצת מהמורא, וזה שדקדק לומר - את כל עדת.

עוד ירצה באומרו את כל, על פי מה שפירשתי בפרשת תרומה בפסוק "מאת כל איש אשר" וגו', שבא לרבות יתומים קטנים ונשים יע"ש, והוא אומרו את כל, ב' ריבויים, וטעם שלא הזכיר הג' שהוא שוע זה אינו צריך לקרא לו כי מעצמו בא יבא ברנה בכלל כל ישראל. ובספר הזהר (ת"ט י"ג ט"ז) אמרו, שהקהיל האנשים להפרידם מהנקבות, לצד שהיה השטן מצוי בינם, לבל יזיקם ח"ו. ע"כ. ומן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמוע דבר ה' ובפרט להביא נדבת המשכן, וכן הוא אומר (פסוק כ"ט): "ויבאו האנשים על הנשים", אלא יכוין לומר כי הקהיל האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן, ולא באו יחד ולא עמדו במסיבה אחת, והכתוב רמז הדברים בייתור תיבת בני, שלא היה צריך לומר אלא: "את כל עדת ישראל":

אלה הדברים וגו'. צריך לדעת אומרו אלה הדברים, ובמסכת שבת (ט"ז ט"ז): דרש מכאן רבי ט"ל מלאכות כמנין אלה ל"ו דברים ב' הדברים ג' הרי ט"ל, וזה דרך דרש. עוד צריך לדעת למה הוצרך לומר לעשות אותם, ולא הספיק באומרו אשר צוה ה'. ועוד, כיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת, איך יצדק ליאמר עליו תעשו.

אכן יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (פסוקים דף ט) שאמרו בפסוק (פסוקי ט"ו, כ"ט) "כי תשגו" וגו', שכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה. ומעתה הנה צריכין כל ישראל לתקן כל תרי"ג מצות אשר פגמו בכולן ודבר זה הוא רחוק מגדר ההשגה, אשר על כן באה מצות ה' להם שיהזירו במצות שבת, ואמרו ז"ל (שמו"ר פ"ט ט"ז): שקול שבת כנגד כל התורה, ובזה יתקנו פגם שפגמו בכל התורה, והוא מאמר משה כאן: אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, פירוש, לשון תיקון, בזה יתקנו פגמיהם של בני ישראל, ומה הם הדברים? ששת ימים וגו' וביום השביעי וגו', ובזה יתיישב מה שקשה עוד למה חזר עוד לצוות על השבת אחר שכבר צוה כמה פעמים, ועוד למה צוה עליו סמוך למצות מעשה המשכן, ולדברינו יבא על נכון כי יצו ה' על תיקון העבר כדי שיהיו מוכשרים לשכון בתוכם ובמצות שבת ששקולה ככל התורה היא תקנת עבודה זרה כאומרו (עש"י ט) אשרי אנוש יעשה זאת ודרשו ז"ל (שפ"ק דף ק"ח): כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו:

עוד יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (מכילתא פ"ג ט"ז) רבי אלעזר בר פרטא אומר מנין שכל המשמר שבת מעלין עליו כאלו עשאו דכתיב ושמרו וגו' לעשות את השבת ע"כ, והנה בפ' כי תשא פירשתי דרכים רבים באומרו לעשות את השבת, ודרשה זו זה מקומה, והוא אומרו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם פירוש הדברים עצמן שהם שבתות אתם עושים אותם והבן.

עוד ירצה לומר כי הגם כי מצות שבת היא שמירה מהמלאכות ושבייתה ואין כאן מעשה ליטול עליה שכר אלה הדברים אשר צוה ה'

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויקהל ב"ד

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר: {ל"ו ז'}

דיס וגו' וסותר. הם ב' דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דים, וכאן אין מקום לומר לא זו אף זו לצד שניהם סוג אחד ובחינה אחת ואין דרך לעשות סוג א' ב' סוגים כי יש בנשמע הכחשה, ועוד לא היה צריך לומר דים אלא והמלאכה היתה הותר לכל המלאכה, ועוד כל הכתוב מיותר שהרי אמר למעלה מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה ופשיטא שלא אמרו כן עד ששערו ומה צורך עוד לומר והמלאכה וגו'. ואולי שישמענו הכתוב חייבת בני ישראל בעיני המקום כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל הגם שהותר פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס. או על זה הדרך והמלאכה שהביאו היתה דים לא חסר ולא יותר הגם שהיתה יותר כפי האמת והוא אומרו והותר כי נעשה נס ולא הותר:

ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר וריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם: {ל"ו ז'}

ויעשו כל חכם לב. פירוש הגם שהעושים רבים הם אף על פי כן היתה המלאכה נעשית כאילו עשה אדם אחד, והכוונה בזה כי כשיעשו המלאכה רבים על כל פנים ישתנה תואר מלאכת זה מזה ולא תדמה למלאכה שיעשנה כולה אומן אחד, והשמיענו הכתוב כי מלאכת המשכן שלימה היתה גם בבחינה זו כי הנותן חכמה בהמה השוה אותם בהתבוננות החכמה שוה ודומים כולם לאיש אחד, ולדרך זה יתישב טעם אומרו בכל פרטי המעשים לשון יחיד ולא פירש מי הוא ופשיטא שאינו חוזר על בצלאל כי לא הוא עשה הכל והעד הנאמן (לקמן ל"ז ט"ז) ויעש בצלאל את הארון, אלא יכוין אל עושי המלאכה והזכירים בלשון יחיד לטעם שכתבת:

חכם לב בעושי וגו'. אולי שירמוז שבאמצעות עשייתם המלאכה ובסיבתה נעשו חכם לב:

ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית: {ל"ו י"א}

ויעש וגו'. טעם אשר החזיר הכתוב כל הפרטים ולא הספיק לומר ויעש כאשר צוה ה' את משה, על דרך אומרם ז"ל (כ"ד פ"ט) בכפל פרשת אליעזר עבד אברהם כי מתוך שחביבה עליו כתבה ב' פעמים, וכמו כן גילה הכתוב בענין מעשה המשכן כי חביב עליו ולזה נכתב ב' פעמים:

ויבא את הבדים בשבעת על צלעת הארון לשאת את הארון: {ל"ז ה'}

על נלעות סארון. ג' פעמים נזכר הארון בפרשה זו כנגד ג' ארונות שעשה בצלאל כאומרם ז"ל (יומא דף ע"ב):

קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת: {ל"ה ה'}

יביאה את תרומת ה'. פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל והוא מאמרם ז"ל (מקונס פיקון כ"ה) כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה' ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל בל ימוט, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומרו יביאה פירוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וביאר הכתוב מי הוא אשר יביאה ואמר כל נדיב לבו פירוש העושה דבר מנשיאות הלב אשר ידבנו לצד התנועות הרוחנית השוכן בלב בחשק הדבר יפעיל במושכל נעלם אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במושכל

ויבאו כל איש איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש: {ל"ה כ"א}

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו. פירוש אומרו נשאו לבו ונדבה וגו': דע כי יש שתי הדרגות במתנדבים, הא' הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה יקרא נדבה רוחו לשלול שאינו עושה הדבר כמו צער בנפשו, והב' הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוביות לבו, ולזה יקרא נשאו לבו פירוש שהלב מנשאהו ומעריכו בערך עשיר יותר ממה שהוא לתת דבר יקר, ולזה אמר כי בישראל נמצאו ב' סוגים הנזכרים, ופתח במעולה שבשניהם ואמר כל איש אשר נשאו לבו, ודקדק לומר תיבת איש לשון חשיבות, וכנגד הב' אמר וכל אשר נדבה רוחו ולא אמר איש כי אינו חשוב בערך הראשון, וממוצא דבר אתה יודע כי לא היו בכל המתנדבים אלא ב' הדרגות וב' לשבח שנדבו בלבם ולא עשו הדבר בחסרון רצון הלב אלא שאחד גדול מחברו, ולזה דקדק לומר הביאו את תרומת ה' לרמוז לבחינת הנעלמת שרמז באומרם (פסוק ט) יביאה את תרומת ה' וכמו שפירשנו שם שיכוין אל המושכל ודבר זה עקרו בנדבת הלב והנה הוא:

ולכל עבודתו וגו'. יודיע הכתוב כי כל צרכי המשכן פירוש כל הי"ג דברים שצריכין למשכן וכו' באו בעצמן בנדבה ולא הוצרכו לקנות דבר מהם בכסף וזהב המובא בתרומה והבן:

ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר צוה ה' לעשות אתה: {ל"ו ה'}

מרכיזי העם להביא. קשה וכי רע הדבר שיהיה בית אלהינו באוצרות זהב לכבוד ולתפארת, אכן לא באו לקבול על המובא בית ה' מהזהב וכסף וגו' אלא על המובא עשוי מלאכה שהוא דבר שאין צורך בו גם עומד להתקלקל כל שיש די מחסור, והוא אומרו מרבים וגו' מדי העבודה למלאכה פירוש מרבים להביא יותר משיעור העבודה הצריכה למלאכה אשר צוה ה' הא למדת שעל פרטי העבודה הקפידו, והעד לדברינו מאמר הכרוז אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש, ואומרו ויכלא העם מהביא ולא אמר מעשות כי יאמר הכתוב דבר שהוכר לחכמים העושים במלאכה והיא ההבאה:

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א